

Політологія

DOI: 10.15421/1720108

УДК: 323.352.075.26

Соціально-політичне представництво на рівні територіальних громад: відображення у сучасному політичному дискурсі

Іван Побочий, Національна металургійна академія України

У статті розглянуто політичну еволюцію територіальних громад у демократичних країнах як проблему, яка відображає місцеву регіональну політичну автентичність, та стає основою для прикладних наукових розробок. Обґрунтовано взаємозв'язок критеріїв професіоналізації управлінських кадрів на територіальному рівні з місцевими освітніми і науковими традиціями.

Метою даної статті є встановлення рівня відображення у сучасному дискурсі політичної науки соціально-політичного представництва територіальних громад.

Методи дослідження. Використано структурно-функціональний метод для аналізу критеріїв просування кадрів та їх включення до певних управлінських команд; метод порівняння застосований для зв'язок з демократичними процедурами та практиками представництва визначає якість розвитку громад на територіальному рівні; метод ретроспективної реконструкції для встановлення високого рівня відповідності певним умовам функціонування у контрольованому владному середовищі, чіткого виконання процедур, забезпечення стабільності та реалізації певного авторитарного курсу.

Результати. Дано оцінку феномену інституційної нерівності громад визначає неповну відповідність еліт різних рівнів у колишніх посткомуністичних державах. Доведено, що на електоральна мінливість соціально-політичного представництва на територіальному рівні проявляється у поміркованій позиції еліт, їх партійній і ідеологічній мімікрії в умовах недостатньо прогнозованого та чіткого електорального результату. Акцентовано увагу на чинниках професіоналізму еліт, які не орієнтуються на менеджерські якості, а визначаються архаїчними принципами ситуативної лояльності та політичної доцільності. Розкрито властивості участі населення у електоральному процесі як вирішального чиннику якісного політичного перетворення територіальних громад. Відзначено специфіку механізмів політичного представництва і процесів реформування територіальних громад в старих європейських демократіях і посткомуністичних країнах. Запропоновано обґрунтування тенденції до консервації внутрішньо-елітного патрон-клієнтелізму та забезпечення власного становища не залежно від політичної кон'юнктури.

Ключові слова: соціально-політичне представництво, територіальні громади, науковий дискурс, гендерний паритет, еліти та контреліти, трансформаційні держави, політичний дискурс, клієнтелізм

Socio-political representation at the level of territorial communities: reflection in the modern political discourse

Ivan Pobochyj, National Metallurgical Academy of Ukraine

The article considers the political evolution of territorial communities in democratic countries as a problem that reflects the local regional political authenticity and becomes the basis for applied research. The interrelation of the criteria of professionalization of managerial staff at the territorial level with local educational and scientific traditions is substantiated.

The purpose of this article is to establish the level of reflection in the modern discourse of political science of socio-political representation of territorial communities.

Research methods. The structural-functional method is used to analyze the criteria for staff promotion and their inclusion in certain management teams; the method of comparison used to relate to democratic procedures and practices of representation determines the quality of community development at the territorial level; a method of retrospective reconstruction to establish a high level of compliance with certain conditions of functioning in

a controlled power environment, clear implementation of procedures, ensuring stability and implementation of a certain authoritarian course.

Results. The assessment of the phenomenon of institutional inequality of communities determines the incomplete correspondence of elites of different levels in the former post-communist states. It is proved that the electoral variability of socio-political representation at the territorial level is manifested in the moderate position of the elites, their party and ideological mimicry in the conditions of insufficiently predictable and clear electoral result. Emphasis is placed on the factors of elite professionalism, which are not focused on managerial qualities, but are determined by archaic principles of situational loyalty and political expediency. The properties of population participation in the electoral process as a decisive factor in the qualitative political transformation of territorial communities are revealed. The specifics of the mechanisms of political representation and the processes of reforming territorial communities in the old European democracies and post-communist countries are noted. The substantiation of the tendency to preserve the internal elite patron clientelism and to ensure one's own position regardless of the political situation is proposed.

Keywords: *socio-political representation, territorial communities, scientific discourse, gender parity, elites and counter-elites, transformational states, political discourse, clientelism*

Социально-политическое представительство на уровне территориальных общин: отражение в современном политическом дискурсе

Иван Побочий, Национальная металлургическая академия Украины

В статье рассмотрена политическая эволюция территориальных общин в демократических странах как проблема, которая отражает местную региональную политическую аутентичность, и становится основой для прикладных научных разработок. Обосновано взаимосвязь критериев профессионализации управленческих кадров на территориальном уровне с местными образовательными и научными традициями.

Целью данной статьи является установление уровня отражения в современном дискурсе политической науки социально-политического представительства территориальных общин.

Методы исследования. Использован структурно-функциональный метод для анализа критериев продвижения кадров и их включения в определенные управленческие команды, метод сравнения применен для связи с демократическими процедурами и практиками представительства определяет качество развития общин на территориальном уровне; метод ретроспективной реконструкции для установления высокого уровня соответствия определенным условиям функционирования в контролируемой властной среде, четкого выполнения процедур, обеспечение стабильности и реализации определенного авторитарного курса.

Результаты. Данная оценка феномена институциональной неровности общин определяет неполное соответствие элит разных уровней в бывших посткоммунистических государствах. Доказано, что электоральная изменчивость социально-политического представительства на территориальном уровне проявляется в умеренной позиции элит, их партийной и идеологической мимикрии в условиях недостаточно прогнозируемого и четкого электорального результата. Акцентируется внимание на факторах профессионализма элит, которые не ориентируются на менеджерские качества, а определяются архаичными принципами ситуативной лояльности и политической целесообразности. Раскрыто свойства участия населения в электоральном процессе в качестве решающего фактору качественного политического преобразования территориальных общин. Отмечено специфику механизмов политического представительства и процессов реформирования территориальных общин в старых европейских демократиях и посткоммунистических странах. Предложено обоснование тенденции к консервации внутренне элитного патрон-клиентелизма и обеспечения собственного положения независимо от политической конъюнктуры.

Ключевые слова: *социально-политическое представительство, территориальные общины, научный дискурс, гендерный паритет, элиты и контрэлиты, трансформационные государства, политический дискурс, клиентелизм*

Постановка проблеми

Особливості політологічної розробки проблеми територіальних громад пов'язані з парадигмальними зсувами в межах політичної науки. Виокремлення самодостатньої наукової проблеми територіальних громад пов'язане, перш за все, з процесами регіоналізації у багатьох країнах світу. Окрім цього, дана проблематика пов'язана з процесами перетворення глобального політичного устрою. Тема політичного розвитку територіальних громад знайшла своє відображення у межах політико-культурних розробок, які стосуються країн третього світу.

Резюмуючи можна стверджувати, що політична еволюція територіальних громад у демократичних країнах є проблемою, яка відображає місцеву регіональну політичну автентичність, стає основою для прикладних розробок, пов'язаних з ситуаційним аналізом політичного країнознавства. Водночас у політико-інституційній перспективі територіальні громади набувають все більшого звучання через пошук з'єднувальної ланки між макро- і мікрорівнями політики. Конституювання інституційної проблемності територіальних громад під час переходу до консолідованої демократії відбувається відповідно до поширення позицій методологічного індивідуалізму. Вони зумовлюють непарадигмальні підходи до осмислення проблеми територіальних громад, і, взагалі, індивідуалістичну та авторську постановку цієї проблеми відносно місцевих умов. Як відомо, матеріал територіальних громад та регіонального управління став основою для апробації політичних рішень, які базуються на теорії раціонального вибору. Звідси, проблемність територіальних громад передусім, пов'язана з пошуком конкретних чинників, які на практиці реалізують механізми та норми демократичного політичного лідерства. У зв'язку з цим, територіальні громади виступають істотним предметом розгляду сучасної політичної науки.

Аналіз публікацій

Особливості соціально-політичного представництва стали предметом розвитку багатьох зарубіжних та українських вчених. С. Елдєрсфельд та А. Арбон вивчають проблеми політичних еліт у модерних

суспільствах (Eldersveld, & Arbon, 1989), Е. Дапорієра розглядає особливості регіональних еліт у Франції (Dupoiriera, 1994), Дж. Дамолин приділяє увагу соціальному складу середньовічних еліт (Dumolyn, 2006), О. Шевчук досліджує імперативи розвитку корпоративної еліти (Шевчук, 2014), Є. Широкова та М. Широкова розкрили особливості теоретичних моделей політичної модернізації: та досвіду України (Широкова, & Широкова, 2013). Поряд з цим існує потреба в ідентифікації тенденцій відображення проблеми соціально-політичного представництва у сучасному фаховому дискурсі політичних наук.

Метою статті є встановлення рівня відображення у сучасному дискурсі політичної науки соціально-політичного представництва територіальних громад.

Результати дослідження

Відносини влади й опозиції на територіальному рівні ґрунтуються не лише на основі партійної політичної приналежності, але також на основі спроб нових представників здійснити політичну кар'єру, не перебуваючи у складі управлінських структур та намагаючись здобути більш високі позиції. Означена суб'єктивна або соціально-психологічна конкуренція є зворотним боком прозорості та вільного доступу до виборних посад. Професійність кандидатів на вакантні посади забезпечується менеджерським підходом до організації політичної і державно-управлінської діяльності, коли ефективність влади оцінюється за рівнем повноти виконання певних проєктів, які здійснюються в інтересах територіальної громади. Критерії професіоналізації управлінських кадрів на територіальному рівні також тісно пов'язані з місцевими освітніми і науковими традиціями, які визначають певні критерії для добору кадрів, що відповідають місцевій управлінській ситуації. На думку українських фахівців, «якість життя – найважливіший показник соціально-економічного розвитку як територіальної громади, так і держави в цілому. Суспільство повинно бути впевнене у тому, що якість життя в нашій країні повністю відповідає стандартам, запропонованим у світі. Для цього держава повинна забезпечувати такий рівень життя та перспективи його зростання, які б влаштовували кожен

людину незалежно від віку, статі, чи соціального походження» (Колесников, & Винокурова, 2009, с. 114).

Підходами до розуміння процесів, які пов'язують територіальні громади Європи з механізмами соціально-політичного представництва є виокремлення професіоналізації як ключового критерію просування кадрів та їх включення до певних управлінських команд. Саме командний підхід є критерієм професіоналізму, визначає комплексний характер оцінки підготовленості еліт. Ідейним підґрунтям оновлення кадрів є, передусім, здатність до виконання функцій менеджменту. За цих умов, наявність амбіцій та прагнення здобути владу ґрунтується на змаганні управлінських ідей та засобів впровадження конкретних політик. Звідси, і виборчі компанії виступають змаганням програмних моделей діяльності політичних сил у випадку їх перемоги. В таких умовах, перемога у змаганнях еліт і контроліт визначається найбільш глибоким зв'язком з місцевою та регіональною проблематикою та переконливістю планів політико-управлінської роботи. Зазначене змагання відбувається на тлі зростання соціально-економічної нерівності. Ю. Куц відзначає «збільшення розриву між розвиненими країнами та рештою світу, між різними верствами населення всередині країн – багатими і бідними, молодими і людьми похилого віку, здоровими порівняно з інвалідами тощо. Це явище відоме у трьох видах: економічної нерівності, нерівності знань та цифрової нерівності. Виникає гостра потреба в напрацюванні й дотриманні як у глобальному масштабі, так і в межах окремих країн, чітких правил, які б стали політичними та економічними інструментами розвитку суспільства на благо людей, забезпечуючи належну якість і безпеку їх життя, а не сприяли б скороченню цих фундаментальних цінностей» (Куц, 2010, с. 118).

Процеси соціально-політичного представництва на територіальному рівні у багатьох посткомуністичних державах, на відміну від сталих демократичних держав Європи, відзначається особливими причинно-наслідковими зв'язками. Якщо у сталих демократичних державах процеси поширення демократичних практик здій-

снювалися на основі емансипаторської діяльності інтелігенції, вільних ЗМІ та удосконалення судової системи, то у країнах посткомуністичного типу впровадження демократичних взаємин на основі громадського представництва відбулося протягом відносно короткого часу, і, нерідко, у досить імперативний спосіб. За таких умов представництво соціальних груп стало набувати демократичного характеру лише після перетворення територіального політичного середовища на основі демократичних правил гри. Таким чином, місцеві політичні еліти стали пристосовуватися до нових умов. Зв'язок з демократичними процедурами та практиками представництва визначає якість розвитку громад на територіальному рівні. Відповідно до переважаючих практик політичного змагання є можливість встановити рівень демократизації відповідно до партнерства приватних бізнес-еліт та представників публічного врядування. О. Сердюкова слушно стверджує, що «основною метою приватного партнера є отримання прибутку в процесі здійснення партнерства. Тому, з боку державних органів влади та органів місцевого самоврядування необхідний постійний контроль за виконанням умов договору державно-приватного партнерства. Але участь держави в процесі здійснення партнерських відносин не повинна обмежуватися тільки контролем державно-приватне партнерство є впливовим інструментом забезпечення ефективного розвитку територіальних громад, підґрунтям якого є інноваційні методи та технології, сучасні досягнення науки та техніки. Воно дозволяє залучити ресурси, і передусім фінансові, в сферу місцевого господарства та забезпечити йому належний розвиток» (Сердюкова, 2012, с. 325).

Середовищем, в якому функціонують сучасні територіальні громади Центральної та Східної Європи й Балканських країн є певний «ідейний» зв'язок з добром кадрів у посткомуністичному суспільстві. Попри значний часовий період, який віддаляє нинішні нові держави-члени ЄС від часів реального соціалізму, критерії політичного й управлінського професіоналізму не є універсальними та такими, що поділяються в усіх секторах функціонування громад. Це стосується партійного політичного життя,

функціонування ЗМІ, громадських організацій, тощо. Професіоналізм у політиці проявляється не через ідеологічні уявлення щодо соціальної справедливості, а через можливості досягнення політичних професій звичайними громадянами на основі їх самоорганізованої діяльності.

Важливими є особливості взаємозв'язку громад трансформаційних країн з механізмами представництва. Водночас підготовка «комуністичних кадрів» у минулому забезпечувала високий рівень відповідності певним умовам функціонування у контрольованому владному середовищі, чітке виконання процедур, забезпечення стабільності та реалізації певного авторитарного курсу. Це у сучасних умовах визначає гнучкість підходів до внутрішньо-елітних взаємин на територіальному і місцевому рівнях. Також це спричиняє тенденції до творення «територіальних клієнтел» у рамках певних соціально-економічних, майнових, бізнесових комплексів. У такій ситуації соціально-політичне представництво здійснюються, передусім, на основі корпоративної лояльності та відповідності критеріям добору у закритих структурах. Наведене, звісно, суперечить принципам інформаційної відкритості громади. Як вважає Л. Васейчук, «донедавна інформаційно-комунікативна функція державної політики зводилася органами державної влади лише до інформування громадянської. На сьогодні ми говоримо про необхідність діалогу з громадою, тобто вміння влади почути думку громади і врахувати її під час реалізації державної політики, так званий зворотній зв'язок. Суспільство має прийти до усвідомлення важливості громадського обговорення суспільних проблем, дати можливість громадянам відчувати себе не пасивним, а активним учасником творення та реалізації державної політики» (Васейчук, 2012, с. 159).

Феномен інституційної нерівності громад визначає неповну відповідність еліт різних рівнів у колишніх посткомуністичних державах. Важливим питанням є відповідність розвитку демократичних перетворень досягненню політичних цілей реформування суспільства. В умовах сучасної України досить наочно видно, що результати виборів демонструють електоральну мінливість, яка позначається на невизначе-

ності і відсутності повної підтримки курсу центральних громад. На територіальному рівні це проявляється у поміркованій позиції еліт, їх партійній і ідеологічній мімікрії в умовах недостатньо прогнозованого та чіткого електорального результату. У цілому механізми демократичного представництва, відображені у сучасних дослідженнях, демонструють коливання настроїв та спрямованості зусиль як певних політичних посадовців, так і бюрократичних функціонерів територіальних громад. У таких умовах проголошені принципи централізації, субсидіарності не можуть набути повного й остаточного поширення за умови, якщо професіоналізм еліт не орієнтується на менеджерські якості, а визначається архаїчними принципами ситуативної лояльності та політичної доцільності.

Особливістю перетворень у принципах взаємозв'язку механізмів представництва і структури територіальних громад і її інституційними здатностями стали особливості електорального вибору у країнах, які переживають період демократичних перетворень. Поведінка виборців, як провідного чинника та рушійної сили представництва в будь-яких демократичних системах, у період «посткомунізації» пов'язана з низьким рівнем громадянської свідомості та відсутністю бачення перспектив від участі у політичному житті та вирішенні справ в державі і суспільстві. На основі голосування загальна недовіра виборчим процесом пов'язана з традиціями формальних голосувань у суспільствах реального соціалізму. Водночас в період трансформаційних перетворень вона закріпилася за рахунок діяльності самих еліт, які не забезпечили прозорість виборчих процедур та довіру до виборчих результатів. Але, навіть, в умовах, коли ці процедурні моменти є вирішеними і забезпеченими, (як, наприклад, у країнах Вишеградської четвірки), то участь населення у електоральному процесі не стає вирішальним чинником якісного політичного перетворення територіальних громад, оскільки загальна довіра до політичних сил, що забезпечують соціально-політичне представництво, є низкою.

Розвиток механізмів демократичного громадсько-політичного представництва у країнах-нових членах ЄС, в цілому, призвів

до легітимації існуючої демократичної політичної системи. На це вказує відносно слабка підтримка несистемних політичних сил, які прагнуть радикальних перетворень, або, взагалі, намагаються порушити стабільність у тій чи іншій країні. Однак, якщо у країнах, які є старими членами ЄС, спостерігається тенденція до зміни партійних еліт при владі залежно від результатів виборів (як це видно на прикладі Німеччини, в якій по чергово змінюються представники лівої, ліво-зеленої та консервативної партійних коаліцій) то в інших країнах, зокрема таких, як Румунія та Болгарія, спостерігається майже цілковита відсутність партійно-ідеологічного протиставлення та відмінностей між представниками владних еліт і контреліт. Це спричиняє до появи певної «комбінаторної», або «синкретичної» еліти, яка схильна до укладання тіньових угод та розподілу владних повноважень незалежно від результатів виборів. У цілому це гальмує демократичний процес, оскільки залишає поза межами прийняття рішень механізми представництва, по суті позбавляючи їх головного завдання – виразу інтересів більшості населення.

Таким чином, специфіка механізмів політичного представництва і процесів реформування територіальних громад в старих європейських демократіях і посткомуністичних країнах-«неофітах» засвідчує неможливість калькування й ефективного перенесення усталених та традиційних європейських практик на простір, в якому ще не утворилися визначальні умови.

Ступінь відповідності територіальних громад загальнонаціональним і регіональним механізмам представництва залежить від можливостей самозбереження еліт і забезпечення ними свого становища. У цілому, причиною мінливості позицій елітарного середовища та населення територіальних громад, є відсутність зрушень у соціальних стандартах транзитивних країн протягом короткого часу. Крім того, кризова ситуація у світовій економіці, яка триває з 2008 року, не дає можливостей повністю реалізувати очікування електорату та виконати всі вимоги часу в країнах- нових членах ЄС. Процеси євроінтеграції визначили високий темп інституційних реформ, що змусило еліти всіх рівнів пристосовуватися й наб-

увати зовнішніх рис, притаманних елітам розвинених демократичних країн. У той же час, спостерігається тенденція до консервації внутрішньо-елітного патрон-клієнтелізму та забезпечення власного становища не залежно від політичної кон'юнктури.

Сучасні міждисциплінарні розробки соціально-політичного представництва у територіальних громадах, які ведуться на полі соціального походження еліт, доповнюються гендерним виміром, який набуває значення для інституційного підґрунтя центральних і регіональних еліт. У трансформаційних суспільствах в умовах європейської інтеграції, нормативи гендерного представництва змушують країни, нові-члени ЄС, ухвалювати законодавчі акти, які стимулюють політичну участь жінок та вимагають їх конкретної присутності на формальних посадах у виборних і виконавчих органах. Зарубіжні вчені досліджують, наскільки подібна політика відбивається на ефективності еліт. Згідно із статтею доктора М. Стойки, «Сприйняття політичною парламентською елітою Румунії деяких змін в електоральній системі через введення квоти для жінок» вивчення феномену місцевих еліт здійснюється у діахронічній і синхронічній перспективах, що не дає остаточного концептуального вирішення для цього феномену. Також використовувалася кількісна оцінка присутності жінок у посткомуністичному парламенті Румунії (Stoica, 2016).

Методичні засоби встановлення гендерного балансу всередині еліт трансформаційних країн на сучасному етапі включають, передусім, кількісний аналіз. Водночас, пошук і встановлення причин подібного стану речей, здійснюється, передусім, якісними методами. Соціокультурне тло трансформаційних країн вимагає збалансованої та неупередженої відповіді на питання необхідності гендерного паритету на різних щаблях еліт. Крім того, центральний рівень елітотворення є, передусім, зразком для інших рівнів. Це підтверджується практикою таких країн, як Румунія, Угорщина і Болгарія. У цих державах внаслідок цілеспрямованих законодавчих змін істотно зросла кількість жінок на провідних позиціях ухвалення політичних рішень. Також використовувалися попередні дослідження, які

збирали емпіричні дані на основі опитувань. Проводилися соціологічні дослідження у румунському парламенті, зокрема, у палаті депутатів. Вони показали протилежні результати голосування як свідчення того, що наявний склад парламенту не відбиває приховану структуру еліт, не продукує кращі еліти, і, тому, як наслідок, не підвищує якість демократії (Stoica, 2016).

Політична практика сучасних трансформаційних країн засвідчує, що з кожним електоральним циклом питання гендерного паритету підвищує статус. Водночас жіноче політичне лідерство і політична участь у нових демократіях не є вирішальними чинниками елітотворення, оскільки на територіальному рівні панують приховані настанови, які, якщо не повністю виключають жінок з процесу урядування, то істотно обмежують їх за посадами і галузями діяльності. Крім того, непрозорий та непублічний характер внутрішніх зв'язків між елітами територіального рівня не дозволяє повною мірою розкрити значення гендерної детермінанти територіальних громад у порівнянні з економічними параметрами та інтересами контролю і розподілу ресурсів. Водночас гендерна проблематика виступає однією з периферійних, проте, важливих, які відображають загальне тло і соціальне сприйняття територіальних політико-адміністративних еліт. Одним з прикладів дискурсивного відображення проблеми представництва у територіальних громадах стало соціологічне дослідження румунських вчених. Його метою було виміряти сприйняття парламентських еліт щодо певних питань і, особливо, щодо електорального представництва жінок на основі системи уніномінального голосу. Ці результати є частиною більш значного дослідження, яке мало місце у палаті депутатів у жовтні 2002 та в листопаді 2009 року (Stoica, 2016).

Характер трансформаційних суспільств змушує застосовувати широкий обсяг методів, які визначають значення кожного з параметрів, якісні дослідження, які вивчають соціальне підґрунтя еліт, змушені звертати увагу на загальне інституційне тло і системні характеристики політичних відносин. Такі країни як Угорщина, Румунія та Болгарія були слабко підготовлені до радикального вирішення питань гендерної рів-

ності. Звідси, їх специфіка полягає у наданні цьому питанню другорядного значення. Водночас загальна лібералізація і демократизація нових членів ЄС виступають певним тлом для розгортання процесів розбудови інституційної спроможності громад та їх можливості підтримувати і впливати на ключові процеси.

Гендерна проблематика у сучасній елітології є певним додатковим предметним простором, в якому відображається характер і основні наслідки функціонування територіальних громад. У трансформаційних суспільствах такими наслідками є, де-факто, закритість еліт. Це при тому, що у цих країнах широко пропагується рівність можливостей соціально-політичного представництва. Також, при аналізі конкретних випадків, подібна гендерна проблематика набуває статусу центральної, особливо, під час розгляду перспектив окремих територіальних еліт та їх корпоративних частин. Можливість побачити еліти та рівень їх функціонування у конкретних країнах з'являється за умови формування комплексної картини, яка буде враховувати всі аспекти життєдіяльності громад. Як вже зазначалося, вагомим засобом цього встановлення є нормативність, впорядкований підхід та можливість фіксації змін в елітах.

Рівність та співвідношення представництва статей є релевантним індикатором ступеню розвитку соціально-політичного представництва у територіальній громаді. З іншого боку, статева нерівність розглядається як основний бар'єр у модернізації та демократизації суспільства. Також вченими зазначалося, що жінки відчують дискримінацію, що соціальні стереотипи, які на них сфокусовані, мають значні негативні наслідки щодо їх родин і професійного життя. Рівень залучення жінок до виборів виражає стан ментальності, культурного рівня та свідомості людей (Stoica, 2016).

Висновки

Встановлення загальних тенденцій визначення змісту територіальних громад та напрямків їх діяльності, відкриває перспективу встановлення механізмів соціально-політичного представництва. Інституційна структура територіальної громади в цілому, виступає таким механізмом представництва, який зобов'язаний вра-

хувати всі основні соціальні групи. Приклад гендерної рівності, який є дуже актуальним для сучасної Європи, демонструє мінливість складу місцевих еліт у країнах, що переживають політичні трансформації та вплив на них зовнішніх чинників. Ними є напрями політичних перетворень, актуалізація політичного представництва міноритарних соціальних груп. У цілому, це суперечить традиційним уявленням про представленість в елітах територіальних громад лише тих соціальних верств, які мають владні повноваження. В умовах необхідності застосування Об'єктивним показником реального функціонування територіальних громад стала їх інституційна спроможність, що видно з показників функціонування соціально-економічного розвитку конкретних регіонів. Водночас в сучасній Україні інституційна спроможність громад є лише проєктивним чинником, оскільки проєкти розвитку, зважаючи на ситуацію в Україні, не мають достатніх підстав та умов для реалізації. Більш вигідні умови для реалізації інноваційних стратегій склалися на локальному рівні, що може бути підтверджено виборами листопада 2020 року. Основними рисами політико-інституційної

спроможності територіальних громад має стати проактивний характер та консолідація навколо цінностей регіону. Перспективним є перехід фокусу політичних змагань та представництва загальнонаціонального рівня на територіальний без прагнень кадрового просування на більш високий щабель політичного управління.

Параметри європеїзації як один з ключових чинників структурування та модернізації вітчизняних територіальних громад, пов'язаний не лише з їх ідейними орієнтаціями, але і з їх традиційними зв'язками у ЄС. Якщо еліти західного регіону більш традиційно більш пов'язані в межах прикордонного співробітництва зі своїми закордонними колегами, то еліти решти регіонів України потребують каналів та прямих контактів з політичним істеблішментом країн ЄС, а також формуванням проєвропейської політичної позиції в межах прийняття політичних рішень. Ця позиція виключає корупційні зв'язки, нечесну конкуренцію та невмотивований політичний егоїзм. Перспективами розгляду проблеми, порушеної у даній статті, є подальше встановлення особливостей соціально-політичного представництва на рівні територіальних громад в сучасній Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Васейчук Л. А. Громадська участь у стратегічному плануванні розвитку території. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 33. С. 158–164.
- Колесников Д. В., Винокурова К. В. Якість життя як основний показник соціально-економічного розвитку територіальної громади. *Вісник Академії митної служби України. Сер. : Державне управління*. 2009. № 1. С. 112–116.
- Куц Ю. О. Успішність територіальної громади. *Вісник Академії митної служби України. Сер. : Державне управління*. 2010. № 2. С. 117–121.
- Підкуйко, О. О. Формування моделі розвитку територіальної громади на основі сучасних підходів: теоретичні та практичні аспекти. *Державне будівництво*. 2011. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_1_29
- Сердюкова, О. Є. Державно-приватне партнерство як інструмент інноваційного розвитку територіальних громад. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 32. С. 323–329.
- Шевчук О. А. Імперативи розвитку корпоративної еліти : монографія. Київ : НТУУ «КПІ», 2014. 297 с.
- Широкова С. О., Широкова М. С. Політична модернізація: теоретичні моделі та досвід України. *Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки*. 2013. Т. 18, Вип. 2(2). С. 108–118.
- Dumolyn J. Nobles, Patricians and Officers: The Making of a Regional Political Elite in Late Medieval Flanders. *Journal of Social History*. 2006. Vol. 40, No. 2. Winter. P. 431–452.
- Dupoiriera E. The first regional political elites in France (1986–1992). *Regional Politics and Policy*. 1994. Vol. 4, Iss. 3. P. 34–42.
- Eldersveld S. J., Arbon A. Political elites in modern societies. Empirical research and democratic theory. Univ. of Michigan press, COP, 1989. 69 p.
- Stoica M. M. The Perceptions of the Political Parliamentary Elites From Romania on Some Changes of the Electoral System by the Introducing of the Quota for Women. 2016. URL: <https://www.psa.ac.uk/sites/default/files/conference/papers/2016/PAPER-STOICA%20MM-PSA-2016.pdf>

REFERENCES

- Dumolyn, J. (2006). Nobles, Patricians and Officers: The Making of a Regional Political Elite in Late Medieval Flanders. *Journal of Social History*, 40 (2. Winter), 431 – 452.
- Dupoiriera, E. (1994). The first regional political elites in France (1986–1992). *Regional Politics and Polic*, 4 (3), 34–42.
- Eldersveld, S. J., & Arbon, A. (1989). Political elites in modern societies. Empirical research and democratic theory. Univ. of Michigan press, COP.
- Kolesnykov, D. V., & Vynokurova K. V. (2009). Yakist zhyttia yak osnovnyi pokaznyk sotsialno-ekonomichnoho rozvytku terytorialnoi hromady [Quality of life as the main indicator of socio-economic development of the territorial community]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Ser. : Derzhavne upravlinnia – Bulletin of the Academy of Customs Service of Ukraine. Ser. : Governance*, 1, 112–116 [in Ukrainian].
- Kuts, Yu. O. (2010). Uspishnist terytorialnoi hromady [The success of the territorial community]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Ser. : Derzhavne upravlinnia – Bulletin of the Academy of Customs Service of Ukraine. Ser. : Governance*, 2, 117–121 [in Ukrainian].
- Pidkuiko, O. O. (2011). Formuvannia modeli rozvytku terytorialnoi hromady na osnovi suchasnykh pidkhodiv: teoretychni ta praktychni aspekty [Formation of the model of territorial community development on the basis of modern approaches: theoretical and practical aspects]. *Derzhavne budivnytstvo – State building*, 1. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_1_29 [in Ukrainian].
- Serdiukova, O. Ye. (2012). Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak instrument innovatsiinoho rozvytku terytorialnykh hromad [Public-private partnership as a tool for innovative development of territorial communities]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia – Efficiency of public administration*, 32, 323–329.
- Shevchuk, O. A. (2014). *Imperatyvy rozvytku korporativnoi elity [Imperatives of corporate elite development]*. Kyiv: NTUU «KPI» [in Ukrainian].
- Shyrokov, Ye. O., & Shyrokov, M. S. (2013). Politychna modernizatsiia: teoretychni modeli ta dosvid Ukrainy [Political modernization: theoretical models and experience of Ukraine]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Sotsiologhiia i politychni nauky – Bulletin of Odessa National University. Sociology and political science*. 18 (2(2)), 108–118 [in Ukrainian].
- Stoica, M. M. (2016). The Perceptions of the Political Parliamentary Elites From Romania on Some Changes of the Electoral System by the Introducing of the Quota for Women. Retrieved from <https://www.psa.ac.uk/sites/default/files/conference/papers/2016/PAPER-STOICA%20MM-PSA-2016.pdf>
- Vaseichuk, L. A. (2012). Hromadska uchast u stratehichnomu planuvanni rozvytku terytorii [Public participation in strategic planning of the territory]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia – Efficiency of public administration*, 33, 158–164 [in Ukrainian].

Побочий Іван

Доктор політичних наук, професор
Національна металургійна академія України

Pobochyj Ivan

Doctor of Political Sciences, Full Prof.
National Metallurgical Academy of Ukraine

Email: ipobochij@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9721-810X

Цитування: Побочий, І. (2020). Соціально-політичне представництво на рівні територіальних громад: відображення у сучасному політичному дискурсі. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*, 23 (12), 20–28. doi: 10.15421/1720108

Citation: Pobochyj, I. (2020). Sotsialno-politychne predstavnytstvo na rivni terytorialnykh hromad: vidobrazhennia u suchasnomu politychnomu dyskursi [Socio-political representation at the level of territorial communities: reflection in the modern political discourse] *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 23 (12), 20–28. doi: 10.15421/1720108

Стаття надійшла / Article arrived: 07.11.2020

Схвалено до друку / Accepted: 15.12.2020